

FÖRENINGEN SVERIGES LANDSANTIKVARIER

Kulturdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Ert Dnr KU2015/02515/KL

Datum 2016-03-15

YTTRANDE ÖVER UTREDNINGEN ”NY MUSEIPOLITIK”, SOU 2015:89

ALLMÄNT

Föreningen Sveriges landsantikvarier anser att utredningen ”Ny museipolitik”, med utgångspunkt från direktivet den 30 januari 2014 genomfört en bra översyn av de statliga museernas framväxt och uppdrag. Utredningen har vidare belyst behovet att stärka museisektorn.

Föreningen konstaterar dock att det är en brist att utredningens tilläggsdirektiv, antaget den 12 februari 2015, inte även omfattat läns museerna. Läns museerna och deras verksamhet och samlingar utgör en resurs i regionerna/länen. Läns museerna har stark regional förankring och utgör tillsammans en infrastruktur för museer i över hela landet

Utredningen har dessutom alltför mycket fokus på museernas publika uppdrag vilket innebär att viktiga museala kärnområden såsom samlingar, forskning/kunskapsuppbyggnad, samtidsdokumentation och kulturmiljöarbete i det närmaste inte berörs.

Läns museerna har sedan 1920-talet anhållit statliga anslag för att bedriva regional museiverksamhet vilket torde ses som att läns museerna omfattas av en statlig museipolitik.

Föreningen Sveriges landsantikvarier - synpunkter

Museilag

Föreningen ställer sig bakom utredningens förslag till införande av en museilag i Sverige. En lag på museiområdet stärker generellt sett museernas ställning.

Föreningen önskar dock att följande synpunkter beaktas:

§ 2 Den i utredningen föreslagna definitionen av ett museum bör bytas ut och följa ICOMs definition av ett museum där det centrala är samlingar och utbildad personal med därtill hörande förmedlingsuppdrag. ICOMs definition lyder enligt följande: "Ett museum är en permanent institution utan vinstintresse som tjänar samhället och dess utveckling, som är öppen för allmänheten, som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut – i studiesyfte, för utbildning och förnjöelse materiella och immateriella vittnesbörd om människan och hennes omvärld."

§ 4 I denna paragraf bör även regionerna läggas till som museihuvudmän. Det bör dock beaktas att det finns flera associationsformer för museer i Sverige varav länmuseerna till största del är organiserade i stiftelseform, detta innebär i praktiken att huvudman är stiftelsen.

§ 5 Föreningen anser att den av utredningen föreslagna formuleringen i denna paragraf är för vag i förhållande till den beskrivande texten under avsnittet 10.3.3. Bland annat betonas där att museerna ska stå fria från hindrande åtgärder som, av ideologiska skäl eller andra skäl, syftar till att inskränka verksamheten. Vidare är ett centralt syfte med den föreslagna museilagen att uttrycka museernas fria ställning till den politiska beslutsnivån vad gäller vilken typ av information som ska förmedlas i verksamheten. Där betonas även att det står museerna fritt att utforma verksamheten och att avgöra vilka perspektiv och tolkningar som ska presenteras för publiken. Något av detta bör läggas till under § 5.

§ 13 Föreningen anser att denna paragraf bör formuleras om. Utredningen föreslår att museilagen skall avse hela det allmänna museiväsendet. Med den utgångspunkten verkar museerna inom sina respektive områden kommunalt, regionalt och nationellt och formuleringen bör därför skrivas om på ett mer neutralt sätt.

Aktiv samlingsförvaltning

Föreningen ställer sig positiv till utredningens förslag till aktivare förvaltning av museisamlingar. Vi håller med om att en av framtidens viktigaste museifrågor är att öka och bredda användningen av museernas samlingar.

En aktivare samlingsförvaltning på central nivå kan bidra till en mer omfattande problematisering av samlingarna i hela landet. Förslaget att enklare utbyta/låna föremål mellan museerna är positivt.

Utredningen har inte nog beaktat det befintliga regelverket ICOMs etiska regler, där mycket av samlingarnas förvaltning och hantering är beskriven samt att regelverket redan följs av majoriteten av museer i landet.

Avseende fyndfördelat material krävs en mer omfattande översyn än den som utredningen beskriver. För många läns museer innebär fyndfördelningen idag stora ekonomiska åtaganden i kostnader för samlingsförvaltning och förmedling. För mer kvalitativ kunskapsuppbyggnad och därmed även förmedling krävs att läns museerna har ett samlat grepp över hela kedjan från arkeologisk undersökning, förvaltning av arkeologiskt material till förmedling, vilket idag inte är fallet i fråga om fyndfördelat material. Föreningen föreslår en särskild utredning för att finna en lösning på detta problem.

Ny myndighet för museer och utställningar

Föreningen instämmer i utredningens analys av den splittrade organisationsstruktur som idag råder inom museisektorn.

Däremot ställer sig föreningen tveksam till att inrätta en ny myndighet för museifrågor i den tappning som utredningen föreslår. Myndigheten blir i vår mening alltför liten och riskerar därmed att bli uddlös och svag i förhållande till övriga sektorer i samhället. De uppdrag som myndigheten föreslås få är dessutom bara en del av de behov som sektorn har, såsom behov av omvärldsanalys, utveckling, stöd i digitala frågor, juridiskt stöd, teknikutveckling, kommunikation, säkerhetsfrågor mm.

I läns museernas regionala uppdrag ingår ett omfattande arbete med kulturmiljöfrågor och detta bör också ingå i en eventuell myndighet för museer.

Föreningen föreslår därför en mer omfattande utredning av utformningen av en särskild myndighet. I en sådan borde behoven för sektorn kartläggas och befintliga institutioners uppdrag kopplat till museerna analyseras. Detta bör sedan resultera i en kraftfullare organisation för museiväsendet som mer offensivt bidrar till museernas utveckling på lång sikt.

Kvalitetssäkring genom kollegial granskning

Föreningen ställer sig positiv till utredningens förslag till kollegial granskning för kvalitetssäkring av museer. Granskningen bör dock gälla även läns museerna samt att internationella erfarenheter är viktiga för utvecklingen av de svenska museerna.

Nytt statsbidrag till samverkansprojekt i museisektorn

Föreningen ställer sig försiktigt positiv till utredningens förslag om ett nytt statsbidrag. Det är bra med nya möjligheter till samverkan för museisektorn men möjligheten till samverkan bör breddas till att inte bara gälla för utställningar och publik verksamhet.

Med de senaste årens begränsade uppräknings av det statliga anslaget till regional kultur befarar dock Föreningen att ett nytt statsbidrag för tillfälliga projekt riskerar att urholka den mer långsiktiga finansieringen riktad till museiverksamhet i Sverige ytterligare och därmed försvåra museernas samhällsuppdrag och möjlighet till utveckling på lång sikt.

För Föreningen Sveriges landsantikvarier

Ulrica Grubbström

ORDFÖRANDE